

**MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK
SOKSZÍNŰ VÁLASZOK**

GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT

**MULTIDISCIPLINARY CHALLENGES
DIVERSE RESPONSES**

JOURNAL OF MANAGEMENT
AND BUSINESS ADMINISTRATION

Online folyóirat

Főszerkesztő: Fenyvesi Éva, PhD

Szerkesztette: Vágány Judit Bernadett, PhD

Borító: FLOW PR

Kiadja: Budapesti Gazdasági Egyetem

Felelős kiadó: Prof. Dr. Heidrich Balázs, rektor

ISSN 2630-886X

2023.

ELMÉLETI ALAPOK ÉS TAPASZTALATOK A
SZISZTEMATIKUS FÓKUSZÁLT SZAKIRODALMI
ÁTTEKINTÉS SORÁN

THEORETICAL FOUNDATIONS AND LESSONS
LEARNED FROM THE SYSTEMATIC SCOPING REVIEW

KOLNHOFER-DERECSKEI Anita – SZÁSZVÁRI Karina –
TÓTH-TÉGLÁS Tünde – REICHER Regina

Kulcsszavak: *rendszerező vagy szisztematikus szakirodalmi feldolgozás, PRISMA modell, nemzetközi és hazai szakirodalmak*

Keywords: *systematic or systematic literature review, PRISMA model, international and national literature*

JEL kód: B41, Y2, Y3

<https://doi.org/10.33565/MKSV.2023.02.01>

ABSZTRAKT

Tanulmányunkban egy tudományos kutatást megalapozó szakirodalmi gyűjtés és rendszerezés példáján keresztül mutatjuk be a rendszerező és szisztematikus szakirodalmozást valamint az üzleti tudományokban is egyre népszerűbb, új rendszerező szakirodalmi áttekintést segítő VosViewer alkalmazást és a PRISMA modellt. A PRISMA modell eredetileg az egészségügyi és orvosi kutatások területéből indult ki, melyet fokozatosan, talán, éppen a VosViewer népszerű, ingyenes alkalmazása tett ismertté az üzleti és közgazdaságtani tudományos kutatásokban. Mindezek mellett, a mesterséges intelligencia vezényelte chatbot alkalmazást is kipróbáltuk, hogyan segítheti a tudományos munka szakirodalmi áttekintő fázisát.

Konkrét kutatás során tapasztaltuk meg ezek működését és fedeztük fel, tanultuk meg a használatukat, vagyis cikkünk nem könyvtár-, és információtudomány tudományos oldaláról, hanem a felhasználó szemszögéből, mégis tudományosan elemez, és értékkel. Feltéve a kérdést, hogy miben nyújt hozzáadott értéket ez a technika a hagyományos vagy tradicionális szakirodalmi gyűjtéshez képest? A vizsgált módszertani eljárást „szekunder adatokon” (más elemzések példáin) és egy esettanulmányon keresztül vezetjük végig, rámutatva annak igazi értékeire és buktatóira is.

Eredményeink szerint megállapíthatjuk, hogy ezen új módszerek nem helyettesítik teljeskörűen a hagyományos szakirodalmi gyűjtést vagy rendszerezést, legkevésbe azok értő olvasását és feldolgozását, de kiváló kiindulási alapként szolgálnak a nemzetközi szakirodalom - angol, és tapasztalatunk szerint magyar nyelvű - tér-, és időbeli grafikus rendszerezéséhez, új irányt mutatva a kutatási résekre.

ABSTRACT

In our study, we present an example of a literature collection and systematization process that underpins scientific research, the VosViewer application and the PRISMA model, which is increasingly popular in business, as well. The PRISMA model was originally developed in the field of health and medical research, which has gradually been generalised. Perhaps, all that is thanks to the popular free application of VosViewer. Additionally, we have also investigated

how the artificial intelligence-led chatbot application can support the literature review phase. We have experienced, discovered, and learned how to use systematic and scoping review, which means that our article is not from the scientific field of library and information science, but rather a sort of user manual, however it analyses and evaluates scientifically. The question is given: what is the added value of this technique compared to traditional or conventional literature collection? The investigated method (i.e., systematic review) is traced through secondary data (aka articles with the same methodology), pointing out both its true value and its pitfalls. Our results show that these new methods are not a complete substitute for traditional literature review or systematisation, at least not for the reading and processing of literature, but they are an excellent starting point for the systematisation of international literature in English and, in our experience, in Hungarian, too. Finally, this method provides a track in order to discover a new direction for a possible research niche.

BEVEZETÉS

A tudományos közösségek által közzétett kutatások elméleti, fogalmi és módszertani keretrendszer, ún. paradigmát (Kuhn, 1984) alakítanak ki. A paradigma egy közös nyelvet hoz létre, amelyen belül a nyitott kérdések tovább gondolhatók, részproblémák vizsgálhatók és tudományos viták indíthatók. (Szabó, 2002:108) A kutatási problémák felderítése szakirodalmi tájékozottságra épül, amelyben tisztázásra kerülnek a témakörben releváns fogalmi keretek, az elfogadott elméleti modellek és a legfontosabb korábbi kutatási eredmények, valamint a vizsgált szakterület paradigmái. A megfelelő szakirodalmak feltérképezéséhez és rendszerezéséhez számos online lehetőség és megszámlálhatatlan forrás áll rendelkezésünkre. Felgyorsult életünkben az igazi kihívást igazán az információ kuszasága és döbbenetes bősége okozza. Egy gombnyomásra rengeteg hasznos és számos használhatatlan találatot kapunk. Sőt, a tudás gyors megszerzéséhez és rendszerezéséhez ma már mesterségesen tanított rendszerek és alkalmazások is rendelkezésünkre állnak. Ebben az információ bőségben több tudományosan megalapozott keresési és rendszerezési technika

nyújthat némi segítséget. Cikkünkben a szakirodalmazás elméleti keretei mellett egy esettanulmány segítségével vezetjük végig ezen a folyamaton az olvasókat. Ebben a cikkben az angol nyelvű keresés lépéseit és eredményeit elemezzük, a magyar nyelven folytatott, hagyományos szakirodalmi keresést csak röviden említjük, az erről készült feljegyzéseinket és tapasztalatainkat egy következő írásunkban mutatunk be.

SZAKIRODALOM FELDOLGOZÁS

Szakirodalom feldolgozás hagyományai

A hagyományos elbeszélő (narratív) formában készült irodalomfeldolgozás logikailag rendezett, kritikus szemléletű áttekintést ad a kutatás háttéréről és szintetizálja a releváns információkat. (Matthews-Ross, 2010) Ennek klasszikus útja a könyvtári keresés volt. Nosztalgikusan olvashatjuk Babbie-nak (1989) a társadalomkutatások gyakorlatáról szóló, alapvető iránymutatást adó könyvében a hagyományos könyvtárak használatáról írt fejezetét, amelyben a szerző a könyvtári nyilvántartások számítógépes nyilvántartását utópisztikus gondolatként említi meg. „Előbb utóbb nem is kell majd a könyvtárakban keresgélni: mindez otthonról, a saját számítógépről is elvégezhető lesz.” (Babbie, 1989:568) Megfigyelhető, hogy a hagyományos elbeszélő jellegű irodalomfeldolgozást felváltja vagy kiegészítheti a megbízható információkat, átlátható protokoll alapján készített, online forrásgyűjtés (Ágoston, 2022).

Mivel mára a világhálón a tudományos források nagy része megtalálható, ezért ma egy találati listában sokkal inkább a rendelkezésre álló tudományos források rendszerezetlen túltengésével küzdünk, mint hiányával. Szokolszky (2004:558) így fogalmaz: „Az interneten történő kutatás egyszerre lehet izgalmas és frusztráló”. Egyes kutatási témával kapcsolatban a keresés több ezer izgalmas találatot is adhat, ugyanakkor komoly nehézséget okoz az információrengetegből a releváns anyagok kiszűrése.

Szisztematikus elemzés

A szisztematikus vagy rendszerezett szakirodalmi keresések eredetileg az orvos-, és egészségtudományok területén indultak el: „A szisztematikus irodalmi áttekintések tehát olyan transzparens, tudományos módszertannal készülő magas szintű átfogó tanulmányok, amelyekben egy adott egészségügyi problémával kapcsolatban összegyűjtik és elemzik az összes létező kutatási eredményt, majd ezek jól meghatározott lépéseken keresztül történő értékelésével próbálnak választ adni az egészségügyi ellátással kapcsolatos fontos szakmai kérdésekre.” (Walsh & Downe, 2005, in Kamarási & Mogyorósy, 2015:1525) Magyarul Kamarási és Mogyorósy (2015) cikke ad részletes áttekintést erről a technikáról, melyben a szerzők az orvostudomány és egészségügy területére vetítetten írják le a módszertant.

1. táblázat. A szakirodalmi feldolgozás formái

	Szisztematikus	Félszisztematikus	Integratív módszer
Tudományos cél	szintetizálás és bizonyítékok összevetése	áttekintő kutatás és időrend szerinti követés	kritikus szintetizálás
Kutatási kérdés	speciális	széles	szűk vagy széles
Keresési stratégia	rendszerezett	lehet rendszerezett	nem rendszerezett
Cikk módszertani jellege	kvantitatív cikkek	kutatási cikk	kutatás, könyvek, jelentés stb.
Analízis és értékelés	kvantitatív technikákkal vizsgált eredmények	vegyes kvantitatív és kvalitatív is lehet	kvalitatív technikákkal taxonómia és
Példa	eredmények hatásai, információ gyűjtés	történelmi áttekintés, teoretikus modell	klasszifikáció teoretikus modell keretezése

Forrás: Snyder (2019) alapján saját szerkesztés

Hannah Snyder (2019) kifejezetten az üzleti tudományok területén mutatja be az irodalomkutatás folyamatát, buktatóit és megoldásait. Különbséget tesz

szisztematikus, félszisztematikus és integratív vagy narratív technikák között, melyeket az 1. sz. táblázatban foglaltunk össze.

A rendszerezett áttekintő irodalomfeltárás során a szerzők igyekeznek az összes elérhető adatbázisban megfelelő kereső kifejezésekkel leszűrni a releváns irodalmakat. Az első lépéshez még nem kapcsolódik értő olvasás, csakis az irodalmak gyűjtése. Ezáltal, ahogyan Kamarási és Mogyorósy (2015) is jelzi „előre meghatározott módszertan szerint a szakirodalomban fellelhető összes cikket elemezzük nem szelektív módon egy adott kutatási témával kapcsolatban” (Kamarási & Mogyorósy, 2015:1525).

Munn és társai (2018) szerint, a szisztematikus vagy rendszerezett áttekintés mellett beszélhetünk ún. fókuszált vagy szűkítő áttekintésről (scoping review) is. a kettő közötti eltérést a 2. számú táblázatban mutatjuk be.

2. táblázat. A rendszerezett és fókuszált szakirodalmi áttekintés összehasonlítása

Rendszerezett szakirodalom (Systematic review)	Fókuszált szakirodalom (Scoping review)
<ul style="list-style-type: none"> – A nemzetközi bizonyítékok feltárása – A jelenlegi gyakorlat megerősítése/ az esetleges eltérések kezelése/új gyakorlatok meghatározása – A jövőbeni kutatási területek azonosítása és tájékoztatása – Ellentmondásos eredmények azonosítása és kivizsgálása – A döntéshozatalt segítő nyilatkozatok készítése 	<ul style="list-style-type: none"> – A rendelkezésre álló bizonyítékok típusainak azonosítása egy adott területen – A szakirodalomban szereplő kulcsfogalmak/meghatározások tisztázása. – Annak vizsgálata, hogy egy adott területen hogyan folyik a kutatás – Egy adott témával kapcsolatos kulcsfontosságú jellemzők vagy tényezők azonosítása, munkadefiníció vagy fogalomhoz – A szisztematikus áttekintés előfutára – A kutatási rések azonosítása és elemzése

Forrás: Munn et al. (2018:2) alapján saját szerkesztés

Ez a technika inkább szemléletében, mint módszertanában különbözik a szisztematikus áttekintéstől. A kutatók szisztematikus áttekintés helyett

végezhetnek szűkítő áttekintést, ha a cél az ismerethiányok azonosítása, a szakirodalom körének meghatározása, a fogalmak tisztázása vagy a kutatás vizsgálata. Bár ezek a módszerek önmagukban is hasznosak, az áttekintő vizsgálatok előfutárai lehetnek, a szisztematikus felülvizsgálatoknak és felhasználhatók a keresési kritériumok és a lehetséges kérdések relevanciájának megerősítésére is.

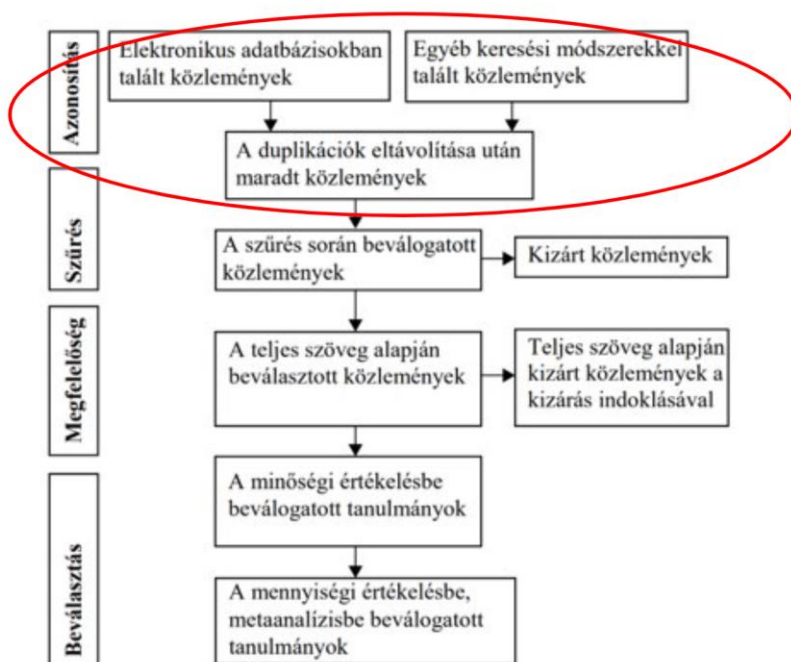
Mindkét technikára protokollt nyújt az ún. PRISMA modell, melyet a következő fejezetben tárgyalunk.

PRISMA modell

Az ún. PRISMA modell (Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses) egy nemzetközi csoport ajánlása alapján összeállított protokoll, melynek legfrissebb változata 2021-ben jelent meg, PRISMA 2020 statement címen. Ez, az ajánlások mellett, részletes és tovább szerkeszthető folyamatábrákat és ellenőrzőlistákat is tartalmaz (BMJ, 2021). A teljes módszertan megismeréséhez, a <http://www.prisma-statement.org> oldalon található leírások és útmutatók segítik a kutatók munkáját, és az ún. covidence alkalmazás pedig automatizálja a folyamatot. A PRISMA 2020 nyilatkozat a 2009-es nyilatkozat helyébe lépett, és új riportolási útmutatót tartalmaz, amely tükrözi a tanulmányok azonosítására, kiválasztására, értékelésére és összegzésére szolgáló módszerek fejlődését. Emellett tartalmaz 27 tételből álló ellenőrző listát is, amely részletesen ismerteti az egyes tételekre vonatkozó jelentéstételi ajánlásokat, a PRISMA 2020 absztrakt ellenőrző listát, valamint az eredeti és frissített folyamatábrákat. (Page et al., 2021)

Ebben a cikkben az eredeti verzió sematikus folyamatábráján mutatjuk be, hogy az empirikus kutatásunk mely szakaszát elemezzük jelen tanulmányunk második felében. Számos magyar nyelvű anyag, Kamarási és Mogyorósy (2015) tanulmányára alapoz, akik az orvostudomány területén kezdeményezték a tudományos eredmények széleskörű rendszerezett feltárását. Tőlük származik a

PRISMA módszer részletes bemutatása magyar nyelven (1. ábra), az eredményeket gyakorlati szempontból pedig diagnosztikus, terápiás céllal, illetve szakmapolitikai javaslatok előkészítésére használták fel.

1. ábra. 2009-es ajánlás alapján a PRISMA modell lépései
Kamarási & Magyorósy fordítása, 2015

A módszer népszerűsége a PRISMA modell egységes elfogadása mellett, olyan könnyen kezelhető szoftverek és alkalmazások elterjedésével nőtt, mint a későbbiekben bemutatott VosViewer vagy a covidence. De a legújított anyagok elemzésére egyre többen készítenek R vagy Python szoftverek szövegelemző moduljaira írt programokat és lekérdezéseket is. Vagyis láthatóan beépült egy automatizált folyamat is a rendszerezésbe.

A szakirodalmi cikkek gyűjteményén szövegelemzés végezhető, ehhez nyújt segítséget az adatvizualizációs VosViewer alkalmazás (<https://www.vosviewer.com/>).

Van Eck és Waltman (2014) fejlesztésének alapja a szövegbányászat, vagyis a kifejezések gyakorisága és együttjárása alapján készít hálózati térképeket. Az alkalmazás bibliometriai hálózatok vizualizációját segíti (folyóiratokat, kutatókat vagy egyéni publikációkat tudunk rendszerezni, és felépíthetők idézettségi, bibliográfiai kapcsolatok is, mindez társidézettség vagy társszerzői kapcsolatok alapján).

Új mesterséges intelligencia vezérelte eljárások

Biswas (2023) 2023. február 25-ei adatokra hivatkozva hívja fel a figyelmet arra, hogy mindössze öt nap alatt közel 1 millió felhasználó próbálta ki az OpenAI ChatGPT alkalmazást. A chatbotok alkalmazása az oktatásban (Cotton et al., 2023) és a tudományos munkában (Hosseini et al., 2023) egyaránt jelen van, könnyű segítséget ígérve a felhasználóknak és nem kis fejtörést és aggodalmat okozva az chatbot írta esszé olvasóinak, ha egyáltalán ez az olvasó észreveszi az AI-t, mint társszerzőt a szövegben. Így mi is kipróbáltuk az OpenAI ChatGPT nyújtotta lehetőségeket a kutatási témánk feltérképezéséhez. Ettől a ponttól pedig felmerül a kérdés, hogy hasonlóan a tudományos publikációkban a szellemírás jelenségéhez, vajon a ChatGPT-t is társszerzőként kell-e majd hozzáadni a tanulmányunkhoz, ahogyan Hosseini et al. (2023) ezt felvetette?

KUTATÁSMÓDSZERTAN

A szakirodalmi feldolgozást és gyűjtést megalapozó kutatásunk kiindulását a 2020 májusában az ILO által közzétett jelentés adta, amelyben a döntéshozók figyelmét arra hívták fel, hogy foglalkozzanak a lezárások által érintett pályakezdőkkel, mivel "a fiatalok a világjárvány társadalmi és gazdasági következményeinek jelentős áldozatai, és fennáll a veszélye annak, hogy ezt egész munkavállalói életük során megsínylik - ami egy úgynevezett "elzárt (lockdown) generáció" kialakulásához vezet" (ILO, 2020:2). Mindeközben számos másodlagos adatot is közzétettek ebben az időszakban a lezárt generációról. Az ILO 2020-ban publikálta az

úgynevezett ILO Monitort: "Covid-19 és a munka világa" című jelentéseit, amelyekben rendszeresen szóba került a "lockdown generáció". (ILO Monitor, 2020) A Covid-19 okozta lezárások és korlátozások azonban olyan, erőteljes és rendkívüli eseményként értelmezhetők, amelyek egy új alpopuláció kialakulását eredményezhetik. Megfigyelhető, hogy a szakirodalomban számos, különböző, a Covid-generációkra vonatkozó kifejezést találunk, például "C-generáció" vagy "Quaranteenagers", "OK Boomers", "Coronials" stb. (Rudolph & Zacher, 2020). Mindenesetre természetesnek vehető, hogy a pandémia átírta a munkaerőpiacot, és a fiatalok foglalkoztatását nagymértékben érintette, főként az új belépőket, akiknek a felsőoktatásból a munkába való átmenete történt (volna) a lezárások ideje alatt.

A szakirodalmi gyűjtést megalapozó feltételezésünk, hogy egy új kohorsz népesség jelent meg a munkaerőpiacon, akiknek az életében az egyetemről a munkába való átmenet a világjárvány okozta karriersokk következtében eltér az addig tapasztaltaktól, vagyis ők speciális jellemzők mentén elkülöníthető kohorsz népességként vizsgálhatóak. Feltételezzük, hogy tagjaik generációs jellemzőket hordoznak (azaz olyan szinkron eseményeket éltek át, amelyek jelentőséggel bírnak munkaerőpiaci szempontból, és előfordulásuk ideje és gyakorisága összevethető az azokat befolyásoló tényezőkkel). Kutatási célkitűzésben felsorakoztatott karakterisztikák szolgálták a szakirodalmi gyűjtés alapgondolatát és kulcsszavait. Első lépésben a témában releváns szakirodalmak gyűjtését és áttekintését céloztuk meg, melynek folyamatán keresztül mutatjuk be a fent leírt szakirodalmi feldolgozást segítő technikákat.

Hagyományos módszer

A magyar szakirodalmi feltárást a tradicionális eszközökkel is elvégeztük, mivel a hazai, magyar nyelvű szakirodalmi feltárában a szisztematikus keresési és modellezési technikák alkalmazását a technikai lehetőségek korlátozták. A hagyományos vagy narratív keresési tapasztalatainkat egy másik cikkben

részletezzük. Ebben a fejezetben csak utalni szeretnénk a szisztematikus keresés korábbi hagyományaira és egyben annak buktatóira is. Ahogyan a bevezetőben is utaltunk rá, a szakirodalmazás egyik célja a megfelelő szakkifejezések, terminológia megismerése és pontos használata. Éppen ezek a szakkifejezések vagy terminológia fogja adni a keresési kulcsszavainkat, vagyis ezzel indul a terminológia bányászat.

De miért is használjunk term-mininget (terminológia bányászatot)? Amikor Green, Feinerer és Burman (2015) a "távoli olvasás" segítségével elemezték a Psychological Review 1894 és 1908 közötti tendenciáit, azt az érvet hozták fel, hogy messzemenően túl sok a forrásanyag ahhoz, hogy a történészek által hagyományosan használt eszközökkel lehessen kezelni. Véleményük szerint ahhoz szükség van egy olyan módszerre, amellyel kezelni, rendszerezni és manipulálni lehet a nagy tömegű tudományos anyagot anélkül, hogy egyénileg kellene elolvasni, értelmezni, és elhelyezni mindezt a több ezer elemet (Green et al., 2015). A nemzetközi keresésről szóló riport készítése során ugyanakkor a transzparencia biztosításával törekedtünk a szubjektivitás csökkentésére.

Az irodalom mérete azonban nem elég ok arra, hogy a digitális bölcsészettudományok felé forduljunk. A szövegek száma szinte mindig túl nagy volt az átfogó áttekintésekhez. A digitális megközelítés mellett szóló legfőbb ok az, hogy olyan perspektívát tesz lehetővé, amely nem kizárólag a kiemelkedő szerzőkre, publikációikra és azokra a területekre épül, amelyekhez kötődtek. A nagy számok törvényével jár az adatelemzésnek az a módja, ahol a szövegeket uraló kifejezések keretezik a látásmódunkat - nem pedig az olyan analitikus kategóriák, mint a szerző egyéni vagy intézményi hírneve. A nagy nevek fontosságuknál fogva még mindig befolyást gyakorolnak a kifejezések történeti pályájára, pedig nem ők jelentik azt a pontot, ahonnan kutatóként kiindulunk.

WOS és Scopus adatbázisok lekérdezése

Megközelítésünk a tudományos folyóiratokból származó adatbányászati kifejezéseken (vagyis terminológia bányászaton) alapult. A tudományos szakirodalom elemzésére kifejlesztett VosViewer szoftvert használtuk és a scientometria segítségével dolgoztunk (Van Eck & Waltman, 2011, 2014). Ez a módszer segít, hogy ahelyett, hogy a jövőbeli kutatási frontokat elemeznénk ki, ezzel az eszközzel rekonstruáljuk a múlt kutatási területeit.

Számos tudományos adatbázis vizsgáltunk meg, hogy feltárjuk, milyen eddigi kutatások és milyen módszertannal születtek az általunk vizsgált témában. A SAGE, Jstor, APA, valamint a Science Direct adatbázisokban közel 4,2 millió cikket találtunk a generáció kulcsszóra. Ha mindezt a “university and work and transition” összefüggésében vizsgáljuk, akkor ez a szám jelentősen csökken és már “csak” megközelítőleg félmillió tanulmányról beszélhetünk. A 2020 és 2023 közötti időszakra szűrve nagyjából feleződik a közölt publikációk száma és olyan adatbázis is van, amelyik teljesen kiesik a további vizsgálatokból, mert egyetlen tanulmány sem jelent meg a keresett témában az adott időszakban (APA). Végül a “covid or pandemic” kifejezések hozzáadásával tovább szűkítve a keresést 15 146 olyan tanulmányt azonosítottunk, amelyek vélhetően az általunk vizsgált területtel foglalkoznak.

Kutatásunkat további két nagy adatbázis vizsgálatával és mélyebb elemzésével folytattuk. A WOS és Scopus adatbázisok 2020 és 2023 között megjelent (WOS 10,607,000, Scopus 12,504,284) összes cikkéből vettünk mintát, és elemeztük az absztraktjaikban és címeikben használt releváns kifejezéseket, mindezt a módszertan szemléltetésére is felhasználtuk.

Ezeket a kifejezéseket a tudományág kétdimenziós együttjárás térképein jelenítjük meg a következő módon: minél nagyobb azon összefoglalók/címek száma, amelyek ugyanazt a két kifejezést együttesen tartalmazzák, annál közelebb jelennek meg ezek a kifejezések a térképen. Ily módon az

absztraktokból/címekből generáljuk a kifejezéseket, majd e kifejezések együttjárásai (co-occurrence) strukturálják azokat egy térképbe.

Új módszerek használata

A kutatás módszertana a szakirodalom kutatásának területén is megújult. Nem csak a hálózatos feltérképezés, szisztematikus vizsgálat és adatbáziselemzés ad segítséget a fellelhető óriási tömegű publikációk feldolgozására. A mesterséges intelligencia fejlődése is támogathatja a kutató gondolatainak elindítását. A chatbot nyújtotta lehetőségekhez a <https://chat.openai.com/> oldalon tettünk fel kérdéseket az AI szoftvernek. A kérdés megfogalmazása jelentős módszertani kihívás. Számos esettanulmány (többek között Lund & Wang, 2023) rámutat arra, hogy a kérdés megfogalmazása megváltoztatja a válaszokat, és ezt mi is megtapasztaltuk. Két kérdést tettünk fel angol nyelven a rendszernek, először azt, hogy definiálja lockdown generáció fogalmát, majd kértük, hogy javasoljon szakirodalmat a téma kutatásához.

Hogyan folytassuk a kutatást?

A fent bemutatott PRISMA modellen alapuló szabvány és protokoll is nyújt egy folytatási irányt, mi azonban Snyder (2019) javaslatai mentén haladunk, ugyanis az általa szerkesztett kérdéscsokor abban is segítséget nyújt, hogy mely technikával érdemes dolgozni. A szakirodalmi kutatás négy fázisában a 3. táblázatban leírt kérdéseket javasolja Snyder (2019) átgondolni.

Az egyes kérdések segítik eldönteni azt is, hogy hogyan haladjunk és mely pontokat kövessünk a szakirodalmi kutatásunk során. Látható, hogy a kutatási kérdést és a kutatás célját követi (érvényesség feltétele), és a tudományosság mérőszámait is beépíti a kérdések közé (mint megismételhetőség, megbízhatóság).

3. táblázat. A szakirodalmi kutatás egyes fázisában megválaszolandó kérdések

Tervezés	<ul style="list-style-type: none"> - A teljes kutatási területhez viszonyítva, szükség van-e erre a szakirodalmi áttekintésre? Nyújt-e érdemi, gyakorlati vagy elméleti hozzájárulást? - A motiváció, a cél és a kutatási kérdés(ek) világosan megfogalmazottak-e? - Az áttekintés során szükséges-e figyelembe venni-e a korábbi szakirodalmi áttekintést és más releváns szakirodalmat? - Világosan megfogalmazott-e az irodalmi áttekintés megközelítése/módszertana? - Ez a legmegfelelőbb megközelítés a kutatási probléma megoldására? - A módszertan és a keresési stratégia világosan és átláthatóan van-e leírva (beleértve a keresési feltételeket, a felhasznált adatbázisokat, valamint az explicit befogadási és kizárási kritériumokat)?
Vizsgálat	<ul style="list-style-type: none"> - Megfelelő-e a keresési folyamat az ilyen típusú áttekintéshez? - A gyakorlati keresési folyamat pontosan le van írva és ellenőrizve? - Átlátható-e a cikkek felvételének és kizárásának folyamata? - Megfelelő intézkedéseket tettek-e a kutatás minőségének biztosítására? - Megbízható-e, hogy a minta végleges? Megfelelő és összhangban van a kutatás általános céljával?
Elemzés	<ul style="list-style-type: none"> - A cikkekből nyert adatok összhangban vannak-e a kutatás általános céljával? - Pontosán le van-e írva az adatok értelmezésének a folyamata? - Megfelelő intézkedéseket tettek-e a minőségi adatszerzés biztosítására? - Megfelelő-e a választott adatelemzési technika az átfogó kutatáshoz képest? - Az elemzési folyamat megfelelően le van-e írva és átlátható-e?
Összegzés	<ul style="list-style-type: none"> - Az áttekintő cikk koherens módon van-e megszerkesztve? Az általános megközelítéshez és a kutatáshoz kapcsolódik-e? - Megfelelően le van-e írva a szakirodalmi áttekintés elvégzésének általános módszere? - A tanulmány megismételhető? - Megfelelő és világos módon számolnak-e be az áttekintés eredményéről? - A cikk a szakirodalmi áttekintés megállapításait világos és egyértelmű formában foglalja össze? - Az eredmények értékes hozzájárulnak-e a témához? - Tartalmaz-e kérdéseket vagy további kutatási irányokat? A tanulmány eredményei áttekintés eredményei felhasználhatók?

Forrás: Snyder (2019) alapján saját szerkesztés

EREDMÉNYEK

Példák más kutatásokból, avagy szekunder adatok

Ezen cikk célja, hogy módszertani szempontból egy konkrét esettanulmányon mutassa be és értékelje a szisztematikus, fókuszált irodalomkutatást, illetve vesse össze azt a tradicionális vagy hagyományos keresési technikákkal. A módszertan elterjedésének és használatának szemléltetésére a gazdaságtanban, a Vezetéstudomány folyóirat ilyen jellegű anyagaiból nyújtunk egy összefoglalást és példákon keresztül mutatjuk be a szisztematikus szakirodalmi elemzésekre hozott megoldásokat, a magyar gazdaságtudományos cikkekben.

A jól dokumentált átfogó szakirodalmfeltárás a magyar kutatói szcénában is egyre többször jelenik meg. A következőkben a menedzsment tudományokra fókuszálva foglaljuk össze azokat a hazai tanulmányokat, amelyekben a szisztematikus irodalmi áttekintés módszerét alkalmazták. A neves hazai szakmai folyóiratban, a Vezetéstudományban 9 olyan cikket találtunk, ahol a szerzők szisztematikus szakirodalmi feldolgozást adtak meg módszertanként.

Ágoston (2022) tanulmányában arra vállalkozik, hogy a csődelőrejelzés nemzetközi szakirodalmában azonosítsa a legjelentősebb módszereket. Három tudományos adatbázis feltárásával (Web of Science, EBSCO Business Source Premier, EBSCO Academic Search Complete) az angol nyelvű tudományos szakcikkek kulcsszavas keresésével, talált 2998 tanulmányt további szűkítésekkel 105 szakirodalmi cikket dolgozott fel, amelyben 313 csődelőrejelző modellt talált, amelyek összehasonlító elemzésével a legmegbízhatóbb modellt tudta azonosítani.

Grozdics (2022) tanulmánya a COVID-19 járvány otthoni munkavégzésre gyakorolt hatásának szisztematikus szakirodalmi áttekintésével foglalkozik. A szisztematikus irodalomelemzés módszerével három adatbázist tárt fel (Web of Science-ben, Science direkt-ben és a Researchgate), amelyekben angol nyelvű folyóiratcikkekre és review-kra fókuszált. Ezek az elmúlt 20 évben jelentek meg. Ezután a legtöbbet hivatkozott cikkeket (Google Scholar alapján) válogatta ki. A

kutatásban PRISMA módszert alkalmazta és dokumentálta. Az adatbáziskereséssel azonosított 9178 szakirodalmat, 54 meghatározó szócikkre szűkítette le.

Pistrucci és Harmat (2022) a szolgáltató robotok fogalmának meghatározására és az alkalmazásuk lehetőségeinek feltárására használták a szisztematikus irodalomkutatást. A szerzők Okoli és Schabram (2015) által ismertetett 8 lépéses módszertant alkalmazták. A Scopus adatbázisban kulcsszavas kereséssel a 2016 és 2020 között megjelent angol nyelvű folyóiratcikkeket szűrték le az üzleti- és társadalomtudományok területére, amely összesen 4962 publikációt eredményezett. Ezt 76 találatra tudták szűkíteni a kutatás fókuszára mentén, az absztraktok áttekintése alapján végül összesen 25 folyóiratcikket elemeztek.

Gelencsér és munkatársai (2022) a munkaerőmegtartás és a jóllét közötti összefüggések nemzetközi kutatási eredményeinek feltárását végezte el a PRISMA modell segítségével, egy sikeres munkaerőmegtartási stratégia kidolgozásának céljából. Két adatbázisban (Google Scholar és a Web of Science) kulcsszavas keresést alkalmazva az elmúlt 20 év folyóiratcikkei között 2947 cikket azonosítottak, amelyek között tudományterületi szűkítéssel 1944 találatot kaptak, majd a primer kutatásokra szűkítve a keresést; végül 58 cikket találtak és tekintettek át. Legvégül összesen 13 cikk került az elemzésük fókuszába.

Katona (2022) vevők bevonásának innovációs eredményekre gyakorolt hatásával foglalkozott és a szisztematikus szakirodalomkutatásához a Tranfield, Denyer és Smart (2003) 3 lépcsős módszerét alkalmazta. A Scopus and Web of Science adatbázisokat használva kulcsszavak segítségével a legrangosabb nemzetközi szakirodalmakban végzett keresést. Ugyanakkor a keresés dokumentációjából a számadatok, a szűkítés lépései nem nyomon követhetők.

Szabó és Aranyóssy (2022) a vállalkozói kedv feltárására alkalmazta a szisztematikus irodalmi áttekintést. Születő vállalkozások témakörében a Scopus adatbázisban kulcsszavas kereséssel összesen 666 különböző cikket találtak. Ezt szűkítették folyóiratcikkekre, a 2000-2020 közötti időszakra és az üzleti és

menedzsmenttudományok területére, amelynek eredményeképpen 257 találatot kaptak. Ebből kiválasztották és kvalitatív módon elemezték a 30 legtöbbet idézett és legrelevánsabb cikket.

Boncz és Szabó (2022) a mesterséges intelligencia (MI) fogalmának és elsősorban munkaerőpiaci hatásainak feltáró jellegű kutatására alkalmazták a szisztematikus szakirodalmi áttekintést. Munkájukhoz Webster és Watson (2002) öt lépéses modelljét alkalmazták. Három adatbázisban (WOS, EBSCO, Google Scholar) kulcsszavas kereséssel és a relevancia figyelembevételével közel 200 szakcikket dolgoztak fel.

Batizi (2023) az egyén karrierútját befolyásoló személyiségtényezők feltárására alkalmazza a szisztematikus szakirodalmi áttekintést. Összesen öt adatbázisban (Business Source Premier, EconLit Fulltext, Science Direct, SpringerLink, Wiley Online Library) keresőszavakkal (personality és career) 3044 szakcikket talált, amit a tudományterületre történő szűkítést követően (közgazdaságtan, menedzsment) 121-re redukált. Ezek között 52 releváns cikk azonosítását követően, végül 43 cikket dolgozott fel az elemzésében.

Li és munkatársai (2023) tanulmánya az önerejükből külföldön elhelyezkedő pályakezdők karrierhez való viszonyát mutatja be a nemzetközi szakirodalmi eredmények alapján. A kutatásban a szerzők a WoSViewer szoftvert alkalmazták, áttekintve a Scopus és a Web of Science adatbázisokban az elmúlt 25 évre vonatkozó szakirodalmat. 621 találatból 81-et minősítettek meghatározó jelentőségűnek. A találatokat tovább szűkítették a menedzsment és üzleti tudományok területén, majd a legrangosabbakat kiemelve végül 22 teljes cikket dolgoztak fel.

A tanulmányok a szisztematikus szakirodalmi áttekintés három módszerét alkalmazzák (PRISMA, Okoli és Schabram féle 8 lépéses módszer, Tranfield és munkatársai 3 lépcsős módszer). Az adatbáziskeresés nyelvi limitációi miatt a szisztematikus irodalmi áttekintések kizárólag angol nyelvű publikációk alapján készültek. A módszerrel a saját kutatási kérdés megválaszolása mellett a korábbi

megközelítések és empirikus kutatások korlátjaira (pl. többnyire egy-egy tényező vizsgálata, a téma szimplifikált megközelítése) is rávilágítanak, sőt kutatási rések azonosítására is láthatunk példákat.

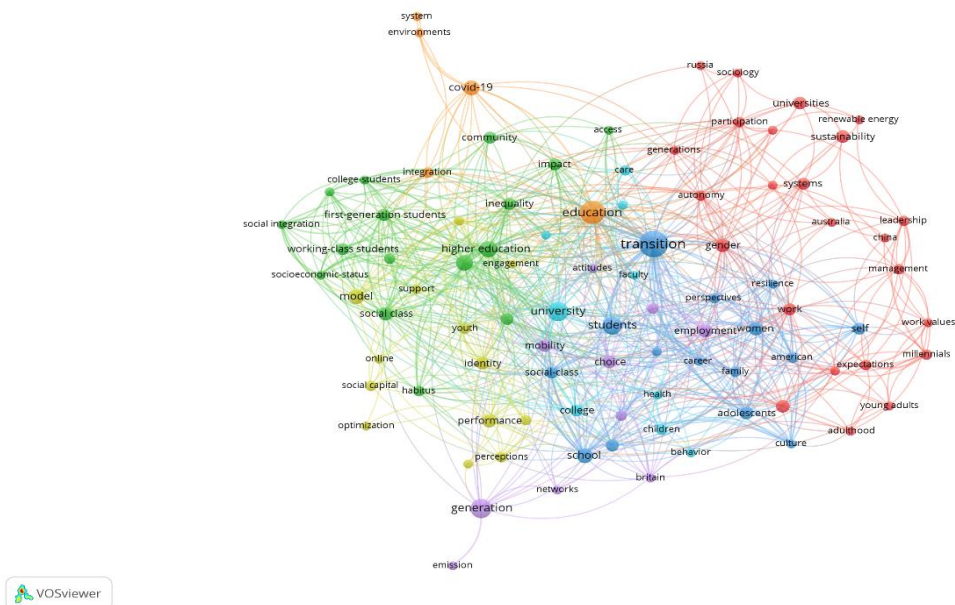
Szisztematikus keresés primer kutatásunkban

Web of Science adatbázis

A saját primer kutatásunk első lépésében a generation kulcsszóra szűkítettük a teljes adatbázis listáját. A Web of Science Core Collection online indexált adatbázis, a Science Citation Index Expanded (SCIE) - korábbi nevén Science Citation Index - több mint 9200 folyóiratot fed le 178 tudományágból. A lefedettség 1900-tól napjainkig terjed, több mint 53 millió rekorddal.

A generation kulcsszóra a topic vagy téma kategóriában 1 745 344 találat jelent meg. Azért választottuk a topic kategóriát, hogy a hasonló adatbázisokban kapott eredményeket könnyen össze tudjuk hasonlítani. A WOS adatbázisában a topic kategória alatt a keresőmotor a title, abstract, keywords és keywords plus adatmezőkben keres. (A KeyWords Plus® az idézett cikkek címéből automatikusan generált indexkifejezéseket jelenti. A KeyWords Plus kifejezéseknek többször kell megjelenniük az irodalomjegyzékben, és a többszavas kifejezésektől az egyszavas kifejezésekkig vannak rendezve. A KeyWords Plus kiegészíti a hagyományos kulcsszó- vagy címkeresést.) Ezt, illetve ehhez hasonló kategóriát találtunk a Scopus adatbázisában is, ahol title-abstract-keywords mezőnév hármassal utalhatunk a keresési kategóriára.

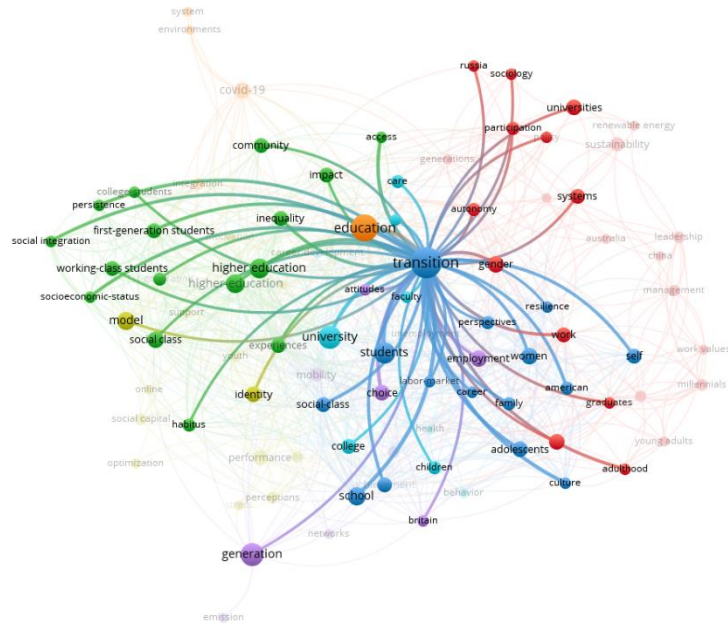
A WOS adatbázis kategóriáinak tekintetében mindenhol nagyszámú publikáció volt található. 219 ezernél is több az engineering és electrical electronic kategóriában, de minden kategóriában 1500-nál több publikáció jelent meg.

2. ábra. A találati lista szűkítése. Találatok vizualizációja VosViewer segítségével
Saját szerkesztés

A következő lépésben a generation and university and work and transition kulcsszó együttesel szűkítettük a találati listát. Ennek eredményeképpen 235 publikációt találtunk az adatbázisban. Ezt a Vosviewer szoftver segítségével elemeztük és vizualizáltuk. A bibliometriai hálózat a kulcsszavak együttállását mutatja be, ahol az egyes kulcsszavak tömörülése klaszterekbe rendeződést eredményez. Ebben a fázisban 7 klaszter volt elkülöníthető, melyből a legnagyobb elemszámú és legtöbb kapcsolattal rendelkező klaszter központi eleme a transition kulcsszó volt (2. ábra).

Ez a kulcsszó minden egyéb klaszterrel kapcsolatban állt, többek között olyan kifejezésekkel mutat együttállást, mint az education, generation, social integration, universities, stb. (3. ábra).

3. ábra. Klaszterkapcsolatok. A találatok vizualizációja VosViewer segítségével
Saját szerkesztés

A 235 találatot ezután időre szűkítettük. Mivel a témánk kötődik a covid járvány okozta változásokhoz és az ezek okozta hosszútávú hatások vizsgálatához, így keresésünkben kizárólag erre a 4 évre koncentráltunk. Ennek eredményeként 99 találatot kaptunk.

Végül az ebben az időben született publikációkat tovább szűkítettük, hogy csak azokat lássuk, amelyek témájukban foglalkoznak a covid vagy a pandemic kifejezésekhez köthető témaerülettel. Így kaptuk meg a végső találati eredményt, mely 13 publikációt tartalmazott.

13 results from Web of Science Core Collection for:

Q generation (Topic) and university to work (Topic) and transition (Topic) and (covid OR pandemic) (Topic)

Refined By: Publication Years: 2020 or 2021 or 2022 or 2023 X Clear all

4. ábra. Végső eredménylista a WOS adatbázisában

Saját szerkesztés

A tudományos közlemények közel fele az education és a computer science WOS kategóriában jelent meg.

☐ Education Educational Research	4	☐ Computer Science Interdisciplinary Applications	1	☐ International Relations	1
☐ Computer Science Information Systems	2	☐ Computer Science Software Engineering	1	☐ Management	1
☐ Industrial Relations Labor	2	☐ Computer Science Theory Methods	1	☐ Nursing	1
☐ Agricultural Engineering	1	☐ Education Scientific Disciplines	1	☐ Physics Applied	1
☐ Computer Science Artificial Intelligence	1	☐ Engineering Electrical Electronic	1		

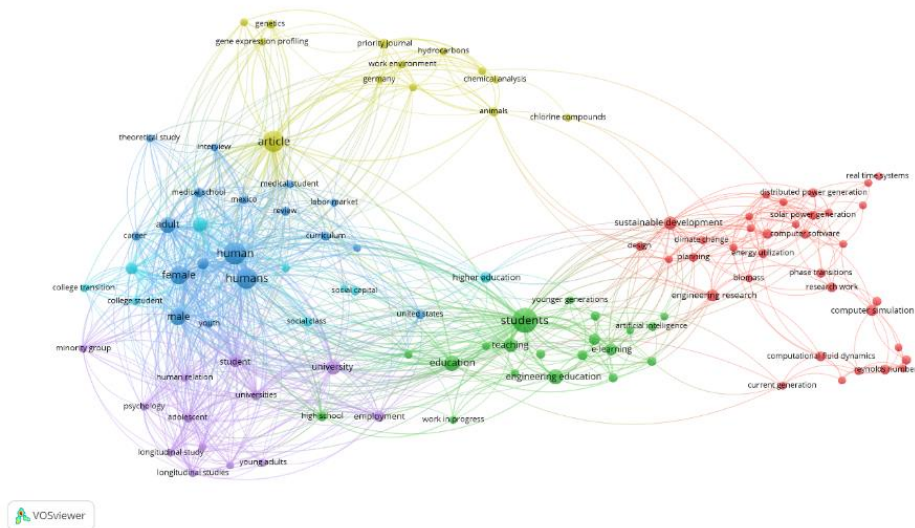
5. ábra. Releváns tudományterületek a WOS adatbázisában

Saját szerkesztés

Scopus adatbázis vizsgálata

Ugyanezt a módszertant alkalmazva a Scopus adatbázisát is megvizsgáltuk. A Scopus adatbázisa 27 millió dokumentumot tartalmaz.

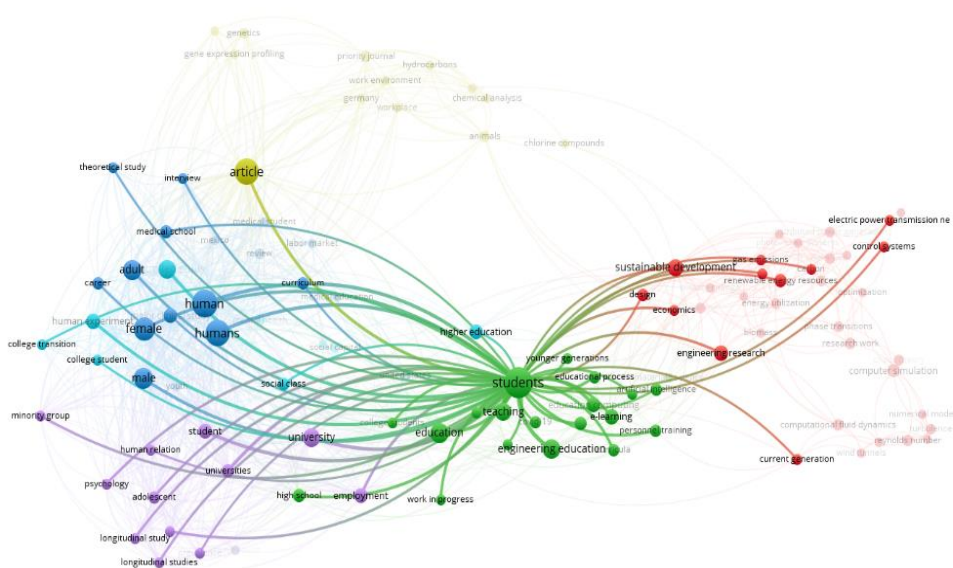
A generation kulcsszóra a title-abstract-keywords kategóriában 2 246 588 publikációt találtunk. A következő feltétel megadása után, ami a university work and transition kulcsszóhármass volt, a találati eredményünk 248 műre szűkölt le. Ebben a szakaszban 6 klasztert tudtunk elkülöníteni. A legnagyobb elemszámú kapcsolattal rendelkező kulcsszó a student volt, amely minden más klaszterrel is kapcsolatban állt. Az alábbi főbb kifejezések jelentek meg a kapcsolatban: higher education, current generation, university, work in progress (4. ábra).

6. ábra. Hat klaszter elkülönítése. A találatok vizualizációja VosViewer segítségével
Saját szerkesztés

A 6 klaszter középponti eleme és leggyakrabban előforduló szava a student volt, amely így a klaszterkapcsolatok központi szereplője lett. Látható, hogy ez a kulcsszó minden klaszterben megjelenik, mint kulcsszó pár, tehát a kutatók a 6 jól elkülöníthető tématerület mindegyikét vizsgálták valamilyen hallgatói, tanulói aspektusból. Ez a klaszter hagyományosan az oktatás témakörével foglalkozik, amire a megjelenő kulcsszavak is rámutatnak. A többi klasztert a humánszociológia, egészségügy, pszichológia, mérnöki tudományok területeként lehet azonosítani. A többi klaszter olyan kulcsszavaival mutat kapcsolatot, mint a human, education, sustainable development vagy a current generation (6. ábra)

7. ábra. Klaszterkapcsolatok. A találatok vizualizációja VosViewer segítségével
Saját szerkesztés

Ezt az előre meghatározott időintervallumra szűkítve (2020-2023) újabb jelentős találati eredmény csökkenést érthettünk el. Ezen feltételek mentén már csak 75 releváns művet találtunk. Végző lépésként a covid or pandemic kifejezésekkel próbáltuk tovább szűkíteni a találati listát. Ennek eredményeként a végző eredménylistánk 13, a témában relevánsnak tekintett publikációt talált.

13 document results

TITLE-ABS-KEY(generation) AND TITLE-ABS-KEY(university AND work AND transition) AND (covid OR pandemic) AND (LIMIT-TO(PUBYEAR , 2023) OR LIMIT-TO(PUBYEAR , 2022) OR LIMIT-TO(PUBYEAR , 2021) OR LIMIT-TO(PUBYEAR , 2020))

8. ábra. Végző eredménylista a Scopus adatbázisában
Saját szerkesztés

Az itt megjelenő tématerületek közül fele a társadalomtudomány kategóriából került ki. Majdnem ugyanennyi elem került a informatika (computer science) és a műszaki tudományok (engineering) kategóriába.

☐ Social Sciences	(6) >
☐ Computer Science	(5) >
☐ Engineering	(5) >
☐ Arts and Humanities	(2) >
☐ Business, Management and Accounting	(2) >
☐ Mathematics	(2) >
☐ Agricultural and Biological Sciences	(1) >
☐ Chemical Engineering	(1) >
☐ Decision Sciences	(1) >
☐ Economics, Econometrics and Finance	(1) >

9. ábra. Releváns tudományterületek a Scopus adatbázisában

Saját szerkesztés

A két adatbázisban tehát összesen 26 releváns cikket találtunk. A két adatbázis eredménylistájának átvizsgálása után megállapítottuk, hogy 6 cikk megegyezik a 2 különböző adatbázisból azonos lépésekben lekérdezett publikációs listában. Ha ezeket a duplikációkat megszüntetjük, a végső eredménylistánk 20 releváns irodalmat tartalmaz.

4. táblázat. A találatok összegzése

	WOS	scopus	szumma
generation	1745344	2246588	3991932
generation; university and work and transition	235	248	483
megjelenés éve	99	75	174
covid or pandemic	13	13	26
duplikációmentes			20

Saját szerkesztés

További adatbázisok

Végül négy további ismert adatbázist vizsgáltunk meg (1) Sage (2) Jstor (3) APA (4) Science Direct. Itt is folytattuk a fent említett lépéseket (azzal a különbséggel, hogy itt az összes tartalmat átnéztük, nem csak a kulcsszavakat vagy az absztraktokat), és a találatok számát a következő táblázatban foglaltuk össze:

5. táblázat. A keresések összegzése más adatbázisokból

Kereső kifejezések	Sage	Jstor	APA	Science Direct
generation	64029	1731443	2345	3315646
generation; university and work and transition		26525	355	479178
Year (2020 után)	12080	2342		163818
covid or pandemic	3061	996	18	11074

Forrás: Saját szerkesztés

Az interdiszciplináris téma miatt nemcsak az üzleti vagy gazdasági szempontból releváns célokat, hanem a pszichológia és a szociológia területekkel való multidiszciplináris kapcsolatokat is figyelembe kell venni, így az APA adatbázisból származó találatok döntő fontosságúak lehetnek.

Az alábbi megjegyzéseket fontos megemlítenünk: a Sage kezeli a Journal of Career Development című folyóiratot, amelyet mindenképpen érdemes tanulmányozni. A JSTOR nem ad doi számokat (így a későbbiekben nehéz kezelni hivatkozásokat a Zoteróban). A JSTOR-ban P. Aronson úgy tűnik, hogy aktív népszerű tudományos tevékenységet folytat a témával kapcsolatban. Az APA-hoz és a Sage-hez csak korlátozottan férhetünk hozzá, mert itt számunkra csak absztraktok álltak rendelkezésre. Az APA megállapításai az "első és második generáció", valamint az "ötletgenerálás" magas előfordulását mutatták. Miután eltávolítottuk a generáció kifejezést a keresési tételekből, az egyetemről a munkába való átmenet és „a bezártság pszichológiai hatása” kapcsolódó témák bukkantak fel. Látható, hogy a Science Direct adatbázis, melyet az Elsevier Kiadó gondoz, jelentős eredményeket hozott, így itt további szűréseket végeztünk. Terület szűrésre az üzlet és menedzsment (Business and Management) tudományterületekre fókuszálva az alábbi megoszlást tapasztaltuk: a társadalomtudományok (social science) területére esett 2076 db anyag, az üzlet, menedzsment és számvitel (Business, Management and Accounting) 948 darab cikk, a pszichológia (Psychology) szakterületen 587 találat. Kifejezetten a lezárt generáció (lockdown

generation) keresőkifejezés használata is nagyszámú találatot eredményezett 6690, ha a szókapcsolatot rögzítettük („lockdown generation”) akkor ez a szám csupán 6 találatra csökkent, ebből a releváns területekhez 3 darab köthető. Érdekességként felhívnánk a figyelmet a megfelelő kereső kifejezések használatára, például a "generation" AND "university" to "work" AND "transition" AND (covid OR pandemic) career keresésre, a végén a karrier szóval 1439 cikk maradt; ebből a releváns területekhez (Social Science, Business and Management, Psychology és Economics kategória) 603 találat sorolódott. Valamint ennél a kiadónál jelenik meg a Journal of Vocational Behavior folyóirat, melyből számos anyag köthető a mi kutatásunkhoz. Végezetül, a Science Directből 17 cikk, Jstorból összesen 2, a Sage-ből 9, az APA-ból 1 tanulmány (teljes cikk) került letöltésre és a Zotero gyűjteménybe.

Korábbi kutatások találatai

A fókuszált irodalomgyűjtés előtt néhány célzott lépést is tettünk korábban. Ez a PRISMA modellben, mint korábbi tanulmányok (previous studies) azonosítható. A téma hagyományos módon történő feltárása érdekében olyan fogalmakat és szakirodalmakat kerestünk, amelyeken keresztül a 'lockdown generation' témához közelíthetünk. Ennek megfelelően a pszichológiai relevanciákra is összpontosítva, a következő lényeges fogalmakat azonosítottuk: életciklus, karrierfázisok, életszakaszok, fenntartható karrier, karrierátmenet (mind 1-1 cikk találatot adott). A kutatásunk szempontjából a célcsoportunk lehatárolásában az iskolából a munkába való átmenet (school to work transition, STWT) fogalmát azonosítottuk, amellyel kapcsolatban összesen 10 elméleti cikket emeltünk ki, továbbá foglalkoztunk az átmenet intézményi hatásaival (1 cikk) és befolyásoló tényezőivel (3 cikk) is. A karrier sokk és a Covid-19 közötti kölcsönhatás egyéni és kontextuális tényezőire vonatkozóan további 13 tanulmányt azonosítottunk. Azt is megállapítottuk, hogy a témában előljáró kutatásokban Jos Akkermans neve emelkedik ki, és a Journal of Vocational Behavior című folyóirat tűnik

meghatározónak. Ezenkívül volt egy speciális gyűjteményünk a Covid-19 időszakából, melybe az akkori, másodlagos statisztikai riportokat és többnyire nem lektorált előzetes eredményeket mentettük.

Mesterséges intelligencia találatai

A ChatGPT-t (openai.com) a lockdown generációról, és arról, hogy létezik-e ez a téma, definícióként a következőket adta meg: "A lockdown generáció olyan fiatalokra utal, akik gyermek- vagy tinédzserkoruk jelentős részét COVID-19 lezárások, távolságtartó intézkedések és távoktatás alatt töltötték. Az egyéneknek ez a csoportja a világjárvány idején távoktatást, korlátozott társadalmi interakciókat és megnövekedett képernyőidőt tapasztalhatott". Ez a meghatározás közel áll a mi elvárásainkhoz, kivéve, hogy a korosztály és a csoportot vagy szubpopulációt formáló jellemző eltérő. Már a kutatásunk kezdetén kizártuk a fiatalabb generációt, és az ILO javaslatához igazodva az egyetemről a munkaerőpiacra való átmenetre fókuszáltunk. A jellemzés során a rendszer ezt a generációt digitális bennszülöttként, alkalmazkodóként, rugalmas és stresszes (egyidejűleg), társadalmilag elszigeteltként és kreatívként jellemezte. Amikor azonban a tudományos publikációk javaslataira kértük, az AI rendszer teljesen válaszolt erre a kérdésre, először is újságírókat vagy szépirodalmi írókat azonosított, mint a téma tudományos kutatóit, másodszor pedig a javasolt címek egyike sem igazodott sem a szerzőkhöz, sem a megjelenés helyéhez (folyóirat) vagy idejéhez.

Here are some scholarly papers about the lockdown generation and its impact:

1. "Young People's Mental Health during the COVID-19 Pandemic" by Maria Loades et al. published in *The Lancet Child & Adolescent Health* (2020). The paper explores the impact of the pandemic on the mental health of young people, including the effects of lockdown, social isolation, and disrupted routines.
2. "The Impact of COVID-19 Lockdown on Child and Adolescent Mental Health: A Systematic Review" by Shivani Sharma et al. published in *Psychiatry Research* (2021). This paper reviews the existing research on the impact of lockdown on child and adolescent mental health and identifies the key factors that contribute to mental health outcomes.
3. "Impact of COVID-19 on the Mental Health of Children and Adolescents" by Rachel Kirschner et al. published in *Current Psychiatry Reports* (2021). The paper reviews the current understanding of the impact of COVID-19 on the mental health of children and adolescents, including the impact of lockdowns, remote learning, and social isolation.
4. "The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce It: Rapid Review of the Evidence" by Samantha Brooks et al. published in *The Lancet* (2020). Although not focused specifically on young people, this paper reviews the psychological impact of quarantine and isolation measures, which are relevant to the lockdown generation.
5. "COVID-19 and the Mental Health of Children and Adolescents: The Role of Parental Mental Health and Parenting Practices" by Rachel Thompson et al. published in *European Child & Adolescent Psychiatry* (2021). The paper examines the impact of the pandemic on the mental health of children and adolescents, including the role of parental mental health and parenting practices during lockdown.

10. ábra. ChatGPT által javasolt szakirodalmi ajánlások a témában

Saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Ezen kutatás során szerzett tapasztalataink alapján az alábbi megállapításokat tehetjük: a tradicionális szakirodalmi keresés többnyire téma vezérelt, ami egyfelől már a keresés folyamatában segíti a feldolgozást is, ugyanakkor fókusza szűkebb. Ezt a tradicionális vagy narratív elemzést kiegészítve a szisztematikus vagy rendszerezett kereséssel szélesebb merítésből dolgozhatunk, főként nemzetközi irodalomból. Azonban, ha ezt a módszert preferáljuk, nagyon fontos megfontolni, hogy a kezdő keresési feltételek, mint a keresőszavak, illetve az adatbázis megválasztása nagy mértékben meghatározzák az eredményeket. A kapott keresés szövegbányászattal könnyen vizualizálható. Ugyanakkor a kapott keresések gyűjteménye csakis megfelelő értő olvasással dolgozható fel megfelelően.

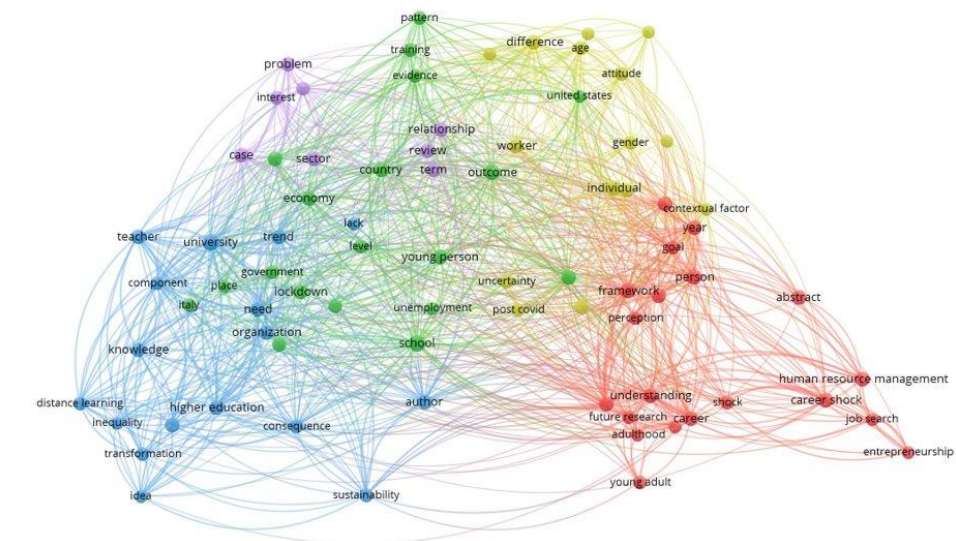
Tapasztalataink szerint a szisztematikus irodalomgyűjtés két legfontosabb sarokpontja: (1) a megfelelően meghatározott keresőkifejezések használata, mindezek átgondolt szűrőfeltételekkel való keretezése és (2) a minél szélesebb merítés, ez elérhető a lehető legtöbb tudományos adatbázis bevonásával. Például az első körben a Scopus és WOS adatbázisokban kerestünk, azonban a téma egyik legjelentősebb folyóirata az Elsevier kiadó gondozásában jelenik meg, így a Science Direct adatbázisban kapott hasznos és értékes találatok száma az adatbázis bevonásával jelentősen megnőtt.

Habár a szisztematikus szakirodalmi keresés egyre népszerűbb, és sok lépésben automatizált, de ez még mindig ellenállást okozhat a tradicionális szakirodalmi áttekintést pártolók körében. Ahogyan O'Connor és szerzőtársai (2019) is kiemelik az automatikus keresésbe vetett bizalom hiánya abból táplálkozik, hogy túlzott hangsúlyt kap a beállítások programozása, technikai megoldása, ezáltal elveszik a valódi fókusza ennek a módszernek. Ráadásul, ezek a módszerek nem vagy kevésbé kompatibilisek a hagyományos, eddig alkalmazott munkafolyamatokkal. Jóllehet több tucat bizonyíték van arra, hogy az automatizálási eszközök nem rosszabbak vagy jobbak a jelenlegi gyakorlatnál, az automatizálás a szisztematikus felülvizsgálati folyamatba való integrálása továbbra is jelentős kihívást jelent.

Az AI rendszerek tudományos munkákban való felhasználása kapcsán mi is számos problémába ütköztünk. Egyetértünk Salvagno és szerzőtársaival (2023), egy AI chatbot, mint a ChatGPT, hasznos eszköznek tűnik, de nem helyettesítheti az emberi ítélőképességet és kritikai gondolkodást. A probléma forrása a gépi tanulási (ML) algoritmusok, például az NLP (természetes nyelvi feldolgozás) módszertanából ered, amelynek során több, általában rossz minőségű cikket találunk, mint amennyi valódi kritikus gondolkodású olvasónk lesz (Dwivedi et al., 2023). Így az AI által generált esszék forrásai rossz minőségű cikkeket idéznek. Mindez összességében plágiumhoz és a félretájékoztatás terjedéséhez vezethet, ezért óvatosan kell bánnunk még ezekkel a technikai megoldásokkal.

Hogyan is folytatjuk ezt a kutatást? Jelenleg hat ismert, angol nyelvű tudományos adatbázisból és az Interneten elérhető összes hazai, magyar nyelvű irodalmakból, mintegy 317 forrásunk van.

Gyűjteményünkön VosViewerrel vizualizálást futtattunk, így a címekben és az absztraktokban leggyakrabban említett szavak az alábbi grafikont rajzolták ki (11. ábra). Megállapítható, hogy a fókuszált kutatás után (scoping review) megtörtént az adott témával kapcsolatos kulcsfontosságú jellemzők vagy tényezők azonosítása (kiemelt kapcsolódási pontok). Így a szisztematikus áttekintés előfutáraként, a kutatási rések azonosításra kerültek. Összességében megállapíthatjuk, hogy javasolt a téma további elemzése.

11. ábra. A gyűjteményben címek és absztraktok leggyakoribb kifejezésére felírt VosViewer hálózati ábra

Saját szerkesztés

A gyűjtést itt megállítjuk, és elsőként a duplikációk kiszűrése majd az válogatás következik, ehhez követve a PRISMA ajánlást (1) először az absztraktok (2) majd a teljes cikk alapján, többségi szavazással kiválasztjuk a témát vizsgáló releváns anyagokat, majd rendszerezzük azokat követve a szakirodalmi feldolgozás ismert

lépéseit. Ennek folyamatáról és eredményeiről egy következő tanulmányunkban számolunk be.

A tanulmány a BGE Felsőoktatás Jövője Kiválósági Központ (FHERC)

Tudásközpontjának égisze alatt jött létre.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Ágoston, N., 2022. Külföldi csődelőrejelző módszerek szisztematikus irodalomlemezése. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.01.06>
2. Aranyossy, M., & Szabó, K., 2022. Nascent entrepreneurship : A bibliometric analysis and systematic literature review. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.11.03>
3. Babbie, E., 1989. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Negyedik kiadás. Balassi Kiadó, Budapest
4. Batizi, D., 2023. A karrierút és a személyiségjegyek kapcsolata : Szisztematikus szakirodalmi áttekintés. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2023.04.02>
5. Biswas, S., 2023. *Role of Chat GPT in Education* (February 25, 2023). [online] Elérhető: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4369981> (2023. 05. 23.)
6. BMJ, 2021. Page MJ, McKenzie JE, Bossuyt PM, Boutron I, Hoffmann TC, Mulrow CD, et al. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* 2021;372:n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
7. Boncz, B. & Szabó, R.Z., 2022. A mesterséges intelligencia munkaerő-piaci hatásai Hogyan készülünk fel? *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.02.06>
8. Cotton, D.R.E. Cotton, P.A. Shipway, J.R., 2023. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT, *Innovations in Education and Teaching International*, <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>
9. Dwivedi, Y.K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E.L., Jeyaraj, A., Kar, A.K., Baabdullah, A.M., Koohang, A., Raghavan, V., Ahuja, M., Albanna, H., Albashrawi, M.A., Al-Busaidi, A.S., Balakrishnan, J., Barlette, Y., Basu, S., Bose, I., Brooks, L., Buhalis, D. & Wright, R., 2023. "So what if ChatGPT wrote it?" Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative

- conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
10. Gelencsér, M., Végyvári, B. & Szabó-Szentgróti, G., 2022. A munkaerő-megtartás és a well-being kapcsolatának elemzése nemzetközi kutatásokban. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.06.04>
  11. Green, C.D., Feinerer, I., Burman, J.T., 2015. Searching for the structure of early American psychology: Networking Psychological Review, 1894–1908. *History of Psychology*, 18(1), 15–31. <https://doi.org/10.1037/a0038406>
  12. Grozdics, A.T., 2022. A home office megítélésének és a pandémia hatásának vizsgálata a szisztematikus irodalomelemzés módszerével. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.10.02>
  13. Hosseini, M. Rasmussen, L.M. & Resnik, D.B., 2023. Using AI to write scholarly publications, *Accountability in Research*. [online] <https://doi.org/10.1080/08989621.2023.2168535>
  14. ILO, 2020. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Fourth edition. 27 May 2020.
  15. ILO Monitor, 2020. Youth COVID-19: Impacts on jobs, education, rights and mental well-being. 2020. April. 7
  16. Kamarási, V. & Mogyorósy, G., 2015. Systematic surveys of literature – importance and methodology. Support in diagnostics and therapy. *Orvosi Hetilap*, 156(38), 1523–1531.
  17. Katona, D., 2022. Customer Involvement. A Systematic Literature Review of the Definition, Measurement, and Innovation Outcomes. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.05.05>
  18. Kuhn, S.T., 1984. *A tudományos forradalmak szerkezete*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó
  19. Li, X., Primecz, H., & Paget, A., 2023. Understanding the early career self-initiated expatriation. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2023.05.02>
  20. Lund, B., & Wang, T., 2023. Chatting about ChatGPT: how may AI and GPT impact academia and libraries? *Library Hi Tech News*; Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/lhtn-01-2023-0009>
  21. Matthews, B. & Ross, L., 2010. *Research methods. A practical guide for the social sciences*. Pearson Education Limited, England
  22. Munn, Z., Peters, M.D.J., Stern, C., Tufănar, C., McArthur, A. & Aromataris, E., 2018. Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*; Springer Science+Business Media. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>
  23. O'Connor, A.M., Tsafnat, G., Thomas, J., Glasziou, P., Gilbert, S.B. & Hutton, B., 2019. A question of trust: can we build an evidence base to gain trust in systematic

- review automation technologies? *Systematic Reviews*; Springer Science+Business Media. <https://doi.org/10.1186/s13643-019-1062-0>
24. Okoli, Ch. & Schabram, K., 2010. A Guide to Conducting a Systematic Literature Review of Information Systems Research. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1954824>
  25. Page M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, P.M., Boutron, I., Hoffmann, T.C., Mulrow, C.D., Shamseer, L., Tetzlaff, J.M., Akl, E.A., Brennan, S.E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J.M., Hróbjartsson, A., Lalu, M.M., Li, T., Loder, E.W., Mayo, Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, L.A., Stewart, L.A., Thomas, J., Tricco, A.C., Welch, V.A., Whiting, P. & Moher, D., 2021. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*. 2021 Mar 29;372:n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
  26. Pistruì, B. & Harmat, V., 2022. A szolgáltató robotok definiálása és alkalmazási lehetőségei az üzleti szervezetekben. Szisztematikus irodalmi áttekintés. *Vezetéstudomány*; Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/veztud.2022.01.05>
  27. Rudolph CW. Zacher H., 2020. The COVID-19 Generation: A Cautionary Note. *Work Aging Retire*. <https://doi.org/10.1093/workar/waaa009>
  28. Salvagno, M., Taccone, F.S., & Gerli, A.G. 2023. Can artificial intelligence help for scientific writing? *Critical Care; BioMed Central*. <https://doi.org/10.1186/s13054-023-04380-2>
  29. Snyder, H., 2019. Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, Volume 104, 333-339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>.
  30. Szabó, K., 2002. *Kommunikáció felsőfokon*. Kossuth Kiadó, Budapest.
  31. Szokolszky, Á., 2004. *Kutatómunka a pszichológiában*. Osiris Tankönyvek, Budapest.
  32. Tranfield, D., Denyer, D. & Smart, P., 2003. Towards a methodology for developing evidence-informed management knowledge by means of systematic review. *British Journal of Management*, 14(3), 207-222. <https://doi.org/10.1111/1467-8551.00375>
  33. Van Eck, N. J., Waltman, L. (2014). Visualizing bibliometric networks. Measuring scholarly impact: Methods and practice, 285-320. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:169752113>
  34. Van Eck, N.J. & Waltman, L., 2011. Text mining and visualization using VosViewer. *ISSI Newsletter*, 7(3), 50-54. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1109.2058>
  35. Webster, J. & Watson, R.T., 2002. Analyzing the Past to Prepare for the Future: Writing a Literature Review. *MIS Quarterly*, 26(2), 13-23. <https://doi.org/10.1.1.104.6570>.

ISSN 2630-886X

18 57

BGE